

MODELI

DUHOVNO VODSTVO ZA RAST LIČNOSTI

Ivan Rupnik

Činilo se da je duhovno vođenje već posve „prošla“ stvar. Nešto što je stvar prošlosti, iako slavne prošlosti velikih zapadnjačkih učitelja i pastira, te posebno blještave mudrosti kršćanskog Istoka. U ovom suvremenom vijeku o duhovnim učiteljima govorili su tek zaneseni romantičari koji su se oduševili egzotičnim putovima Bude, Krišne itd. Usput, ne možemo zanemariti činjenicu da je duhovno vođenje nešto što je zajedničko praktički svim duhovnostima. Iako je jasno da se radi o radikalnim razlikama unutar različitih definicija vođenja. Za nas kršćane poznato je da se radi o iznimno bogatoj tradiciji, brižno čuvanoj, prvenstveno na Istoku, dok je duhovno vođenje u zapadnjačkoj tradiciji zašlo u velike nevolje i skoro nestalo.

Tako sam ostao vrlo iznenađen kad sam prije 11 godina došao u Italiju i čuo mlade koji su više puta rekli: „Moj duhovni otac mi je rekao...“ Barem tih godina u Sloveniji nisam bio navikao na tako nešto. Duhovno očinstvo se razvilo unutar određene kršćanske duhovnosti. Kao što kaže Pavel Evdokimov, radi se o ontološkoj kršćanskoj duhovnosti. Što ona više naglašava moral i etiku, manje je prostora za duhovno očinstvo. Ukoliko je duhovnost ponekad skrenula u pravi moralizam jasno je da tako ne može biti duhovnog očinstva. Duhovno očinstvo je duhovna praksa, umjetnost koja je karakteristika ontološke kršćanske duhovnosti.

DUHOVNI OTAC I DUHOVNI UČITELJ

Možda je dobro ukazati i na razliku između duhovnog oca i duhovnog učitelja. Iako je zapisano da je samo jedan Otac, očevi su ipak dokazivali veličinu naziva duhovni otac. Možemo reći da se iskristaliziralo mišljenje da je duhovni otac onaj koji je tako pun Duha Svetoga, da može roditi duhovnu djecu, čovjeka za Boga — onaj koji rodi Crkvu. Kao što kaže sv. Pavao možete imati mnogo učitelja, ali samo jednog Oca, jer ja sam vas rodio. Kod duhovnog oca radi se dakle o izrazitom naglasku na Sv. Duhu, zato se radi, kao što ćemo još vidjeti, prvenstveno o izvanrednom daru Duha Svetoga. Kod učitelja je nešto više naglašen ljudski element. Zato (iako ne kao pravilo) učitelj se veže više za školu, za vježbe, pa je možda bliže onom toku kršćanske duhovnosti gdje je naglašen etičko-moralni stav i djelovanje kršćana. Kao što je kod duhovnog oca skoro apsolutna obuhvatnost karizma, dar Duha Svetog, tako učitelj raste više iz puta Crkve, iz tradicije. Kod učitelja je moguće bolje naslutiti što nastaje. Iako se danas u suvremenom duhovnom vođenju obje tradicije preklapaju (ujedinjuju), još uvijek vrijedi da ne možeš postati duhovni voditelj sam od sebe, svojom spretnošću. Tek ljudi, Crkva koja te posjećuje svojim duhovnim životom u svakidašnjoj konkretnosti pokazuje da li si za-

ista duhovni voditelj. Ljudi te moraju tražiti, glas o duhovnom voditelju mora se proširiti preko ljudi, a ne putem sredstava propagande i reklame.

SVETOST

Duhovno vođenje uvjetovano je pojmom svetosti. Teško je o svetosti raspravljati ukratko. Ipak ne možemo a da se je ne dotaknemo. Ta u središtu naše vjere je upravo svetost Boga, onog Boga koji je savršen i time se razlikuje od svih drugih bića. Njegovo savršenstvo nije neko narcisoidno idejno savršenstvo zaokruženo samo u sebe, već se radi o savršenstvu u odnosu. Naš Bog je savršen jer je savršen u odnosu. Koji je odnos savršen? Onaj koji je tako sapleten da je nerazdvojiv, iako potpuno slobodan. Tek potpuno odan odnos je savršen. Svetost našeg Boga svjedoči, ostvaruje i posreduje Uskrs Isusa Krista. Svetost našeg Boga vidi se u ludoj ljubavi koju ima Otac prema nama ljudima, kad nam u ruke daje svog vlastitog Sina i ne viče na nas da pazimo što radimo s njime. Time Otac razotkriva da smo mi za njega dragocjeniji od vlastitog Sina. Božje povjerenje u nas ljude je svetost našeg Boga. Mi se ljudi često ponašamo upravo suprotno. Ako imamo npr. dragocjenu vazu i netko tko dođe u kuću uzme je u ruke da je pogleda, odmah pomislimo: što ako je razbije? Najčešće mu to i kažemo i pokažemo. To bi značilo da nam je ta vaza vrednija od tog čovjeka. A kod Boga nije tako. On je svet i zato izabire žrtvu, krvavu, nepravednu žrtvu, samo da ostane u odnosu i da ga ne prekrši, ne slomi.

Mi smo pozvani u tu svetost. Zahvaćeni smo njome, pozvani u nju i njome privučeni. Kao što nas je prije stvaranja svijeta u njemu odabrao da budemo sveti i bezgrešni pred njim u ljubavi... U tom našem odgovoru na svetost razlikujemo se. Spomenut ću ovdje samo dvije različite definicije naše svetosti ili, bolje, dvije različite definicije čovjekovog cilja da postane savršen i svet. Jedno je moralno, etičko savršenstvo. Savršenstvo u djelima, riječima i mišljenju. Potpuna poslušnost zapovijedima, zakonu i učenju. Sveti je čovjek onaj koji ne griješi. To je izrazito moralno, da ne kažemo moralističko shvaćanje. U takvom shvaćanju prisutno je i

dosta pravnog elementa. Potcrtan je čovjekov napor za svetošću, savršenstvom. Radi se o nekom moralnom, etičkom oponašanju Boga, Krista. Ili čak njega zamjenjuje njegovo učenje, norma. U takvom shvaćanju Krist kao osoba nestaje i u prvi plan stupa Krist kao norma, kao moralno-etička vrijednost sa svim svojim razgranatim uzorkom, modelom i čovjek mora vježbati vrlinu, naprezati se za nju i s njome se uspoređivati. Mnogo takvog poimanja svetosti naselilo se u zapadno kršćanstvo. Tu su jasni postanci određenog pelagijanizma; stoga je i razumljiva protestantska reakcija, i te su dvije postavke u mnogočemu uvjetovale zadnje stoljeće.

Unutar takvog moralističkog poimanja nema pravog mjesta za duhovno očišćenje. Duhovno vođenje ovdje brzo postaje dresura, prisila, normiranje, psihologizacija i skoro nužno dovodi do raznih patoloških promjena ličnosti.

Drugačije poimanje svetosti više je ontološko. Svetost kao sve veće sudjelovanje našeg života u Svetom Duhu. Sve cjelovitije, integrirano otvaranje našeg života Duhu Svetom i sve veća, dublja svijest o sraštenosti s Kristom u Svetom Duhu. Svetost kao raspoloživost Duhu Svetomu. Svetost kao djevičanstvo, kao slobodni osobni prostor Božjeg djelovanja. Čovjekov napor je u sinergiji, u sudjelovanju s Božjim. Radi se o cjelovitijem prihvaćanju spasenja, što znači sve veću osposobljenost za ljubav. Svetac je čovjek koji je tako pun Duha Svetoga i Očeve ljubavi koju mu ulijeva u srce da je do kraja ispunjen njome, toliko da postaje sam darovanje svijetu razotkrivajući dobrog Boga koji mu ostaje vjeran unatoč bolu i mučeništvu. Mučenništvo može biti fizičko ili duhovno (kada kršćanin živi drugačije od svijeta, pa i po cijenu podsmijeha i prezira). No uvijek u svijetu svjedoči moć Duha Svetoga jer ljudima dokazuje da Bog postoji, jer čovjek je na njega naslonio svoj život i usidrio ga, kao da je urašten tako da ga nikakva stvar više ne može pokolebati. Za takav život nije više dovoljna neka razumna spoznaja Boga, još manje neka voluntaristička tvrdoglavost ili neko zaklinjanje da se zna što treba a što mora. Takva je duša labava i neplodna, uči nas sv. Petar koji je takvim držanjem crvenio pred sluškinjom. Radi se o pravoj um-

jetnosti međusobnog odnosa čovjek—Bog. Taj odnos, to otvaranje može biti izuzetno dugotrajan proces, put padova i ustajanja. I u takvoj duhovnosti kao kraljevski put je put duhovnog očinstva, put duhovnog vođenja. Radi se o umjetnosti kako živjeti u Duhu Svetomu i iz Svetog Duha. Kako u životnoj praksi računati na njega i u svom vlastitom životu hvaliti Boga za plodove Duha Svetoga koji postaju opipljivi u ljubavi, veselju, miru, strpljivosti itd.

GNOSTICIZAM

Nakon renesanse i protestantske reakcije na nju u Zapadnom smo kršćanstvu prošli i pozitivizam, prosvjetiteljstvo, romanticizam, simboliku. Svi ti tokovi još su više učvrstili u našoj Zapadnoj kršćanskoj duhovnosti tzv. gnosticizam. U čemu se on očituje i zašto ga ovdje spominjemo? Posvetit ćemo samo nekoliko riječi tom opasnom običaju unutar kršćanske duhovnosti. Radi se naime o određenom poimanju duhovnog kao nematerijalnog. Duhovno je misaono, duševno. Ili drugačije, misliti na nematerijalno je već duhovnost. Duhovnost postaje svijet misli i osjećaja kao nematerijalni svijet čovjekove kulture. Iza takvog gnosticizma krije se dualizam između duhovnog i materijalnog i između razumskog i osjetilno—tjelesnog. Zato se i takva duhovnost s jedne strane zavija u sve veću apstrakciju. Što više misli misliš, to si duhovniji. Nezadrživo se klizi u neki idealistički intelektualizam koji ima sve manje zajedničkog s cjelovitim životom. Sve veća dezinkarnacija — suhi racionalizam koji je već izraz razdvojenosti čovjeka. Tako se pokušava razumom i voljom diktirati tijelu, strastima, osjećajnosti. Duhovnost je u tom slučaju najsiromašniji moralizam jer radi se o sasvim imanentnom procesu. Religioznost, božanstvo, Bogu se nudi tek kao zadnji autoritet u ime kojeg razum naređuje, cenzurira (Freud) i ponosi se, te napuhava. Jasno je da takav gnosticistički način duhovnosti u ovo moderno vrijeme kad je čovjekova dubina uznemirena od tolikih utjecaja ne ide daleko. Za čovjeka je takav put štetan, bolestan. Čovjek ne uspijeva živjeti norme. Dualizam peče sve više i čovjek počinje tražiti kompromise. Norme se snižavaju, grijeh se opravdava,

može čak postati nešto normalno. A može doći i do pravog preokreta. Do čistog materijalizma gdje se radi o vlasti materije nad nematerijom, nad misaonim. Ili drugačije, da je misaono u službi materije, tijela. Može se raditi o pravom hedonizmu. Ili o fatalizmu. Mislim da ne treba puno vremena da svatko uvidi kako teško smo obloženi tim gnosticizmom i da smo već proživljavali sve njegove moguće varijacije: i sentimentalizam, i psihologizam, ukratko sve. Najgore je da je takav gnosticizam u biti ateizam. U takvom svijetu nema mjesta za Duha Svetoga. Duhovnost je stvar zatvorena u ljudski svijet, ne radi se o ontološkoj prožetosti Svetim Duhom. Boga se tek izvana uvlači u čovjekov život. I religioznost je tek jedna od stvari čovjekove zaposlenosti i tek jedna od njegovih djelatnosti. Ovdje se ne radi i ne može se raditi o religioznosti kao životnoj sili, kao o objavljujućoj svjetlosti, ne može se raditi o inkarnaciji kršćanstva ni za uskrсну, duhovnu preporođenost. U takvom gnosticizmu nema mjesta za sakrament, ni za liturgiju. Ustvari, te stvari s lakoćom možemo zamijeniti drugim kulturnim manifestacijama. Jer takvo se kršćanstvo pojavljuje kao kulturna nadgradnja. Kao nešto što nije nužno, nešto što ne postoji. Krist je s lakoćom nadomjestiv s Krišnom itd. Kako se ne radi o Kristu već o učenju, ideji, da ne kažemo čak ideologiji, lako možemo shvatiti zašto se unutar takvog gnosticizma ispovijed s lakoćom zamjenjuje psihoanalizom ako su čovjekova duhovnost, njegov život, zahvaćeni tek između misli i tijela, ili tek u neku interakciju misao — čuvstvo. Upravo unutar toga se razvila psihologija. Što se tiče psihologije čini mi se zanimljivom činjenica da svaki veliki psiholog na kraju dovede svoju spoznaju do nečeg nepoznatog, tajanstvenog, nesvjesnog, podsvjesnog, ali što je prisutno, snažno i poticajno za čovjekovo ponašanje. Upravo psihologija kuca na nešto što je i u čovjeku, što ga sastavlja i stvara, ali je ipak izvan tog gnostičkog dualizma.

Mislim da je potpuno jasno da unutar takvog poimanja duhovnosti nema mjesta za neku zaista kršćansku duhovnost. Stoga i duhovno vodstvo, ako je zaista pravo, ne može ostati unutar takvog gnosticizma. Ako se pak ne radi više o pravilnom duhovnom vodstvu, očinstvu,

jasno je da se radi o stranputici koja će prije ili kasnije izvitoperiti i oštetiti čovjeka. U takvom svijetu je duhovno vođenje prisila, odgoj za nesamostalnost, ideologija, fanatizam, guruizam, psihologizam, traženje slave, časti, moći i utjecaja.

ONTOLOŠKA DUHOVNOST

Duhovno vođenje spada u tzv. ontološku duhovnost. Tu duhovnost označava: „Ne živim više ja, nego Krist u meni.“ Ili: „Ja sam trs, a vi izdanci. Ostanite u meni... Bez mene ne možete učiniti ništa!“ Ili: „Jer siguran sam da nas ni smrt ni život, ni anđeli ni poglavarstva, ni sadašnjost ni budućnost, ni moći ni visosti, ni dubina ni kakva druga stvar neće moći rastaviti od ljubavi Božje, koja je u Isusu Kristu, Gospodinu našem.“ Ili: „Tko se god da voditi Božjem Duhu, Božje je dijete.“ Ili: „Plod duha je ljubav, veselje, mir, strpljivost, blagost, dobroćudnost, vjernost, krotkost, uzdržanost.“ ili: „...odbacite, što zadire starog čovjeka, koji se kvari varljivim stvarima, i obucite si novog čovjeka koji je stvoren po Bogu...“

Ukratko, radi se o duhovnosti u kojoj kršćanin živi svoje novo stanje nakon krštenja. Za svijet u koji ulazi krštenjem kako ga opisuje sv. Pavao Rimljanima u 6. poglavlju. Tu se radi o istinskoj postojanoj sraštenosti s Kristovom smrću i uskrsnućem. Ili kao što se pokazalo pri susretu Krista i bogatog mladića o suočenju Starog i Novog zavjeta. „Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijedi!“ . Stari zavjet je završio svoj put, došao je Krist. „Ako želiš biti savršen, hajde prodaj što imaš i podaj novac siromasima, pa ćeš imati blago na nebu! Onda dođi i slijedi me!“ Ako si s Kristom nećeš grijешiti. Ni na pamet ti neće pasti da ubijaš, kradeš i slično, ako si rame uz rame s Kristom. U toj ontološkoj duhovnosti moralna teologija postaje zaista duhovnost. Kako živjeti s Kristom, kako u svojim malim svakodnevnim odlukama dati mogućnost Duhu da te vodi i da djeluješ s njim. Ako je istina da je kršćanin novi čovjek, onda se to mora negdje vidjeti i osjećati. Ako idemo odmah u bit, onda se pred nama pojavljuje ono što je tradicija izdvojila kao najpouzdaniji znak raspoznavanja za nas kršćane:

Ljudi, sposobni ljubavi. Ljubavi u pravom smislu te riječi; to znači onog davanja koje ne broji, ne škrtari, ne traži sebe, sve oprašta, ne nupuhava se i dobra je čak s onima koji su prema nama zli. To je čovjek koji ljubi Očinskom ljubavlju, koja je jedina istinska ljubav i u naša je srca ulijeva Duh Sveti. Ako vrijedi ono što kaže Krist da tko čini dobro, zahvaća iz dobrog bogatstva svog srca i dijeli. I ako to bogatstvo nije Božja ljubav, onda će ti ga ponestati, umorit ćeš se činiti dobro i tražit ćeš uvijek i nešto za sebe. Ako nemaš tog bogatstva, onda za tebe vrijede riječi koje kažu: „Kad ljubavi ne bih imao, bio bih mjed što ječi...“ Ako pak poslušaj Duha Svetoga koji u tebi djeluje i čini te Kristovom prilikom, onda razumiješ i živiš spasenje jer doživljajno spoznaješ da je ljubav u tome da nas je Bog prvi ljubio time da nam je dao svog Sina i tek sada mi njega možemo ljubiti i u njega se uzdati. Tako se rješavamo brige za sebe i možemo i mi davati, ljubiti, i čovječanstvo postaje nova obitelj, zemlja dobiva novo obličje.

Ontološka duhovnost dakle brine da čovjek ne izgubi, ne raskine osobni odnos s Bogom. Ontološka duhovnost brine da čovjek živi život ličnosti. Ličnosti kao bića koje je sposobno za dioništvo, davanje. Čovjek je dionik Božjih osoba tako da je taj njihov lik u Isusu Kristu već ostvaren. Zato takva duhovnost čovjeku omogućuje tako snažno dioništvo s Bogom u Duhu Svetom da naš život dobiva u svojim konkretnim odlukama, stavovima, činima lik Božje čovječanosti. To jest ljubavi, mira i svih darova Duha Svetoga.

Ako si s Bogom, i što si cjelovitije osobno s njim, to si svetiji, savršeniji i u svom moralno-etičkom stavu. Međusoban, dionički, spasiteljski odnos s Kristom u snazi Duha Svetog mijenja tvoje značenje, vrednote, pojmove, mišljenje. Ako i istinski osjetiš nekoga i doživiš ga kao svoj najjači odnos, ne možeš navečer mirno zaspati ako znaš da je on ostao negdje na putu u snijegu, vjetru, kiši. Takav odnos pretvara te u biće dobrote i ljubavi. Gajiti taj odnos, produbljivati ga, otvarati mu se sve više, prožeti sve, cijelu ličnost, to je umjetnost. I upravo je to stvar duhovnog vođenja.

Navedimo primjere. Zamislimo 10 hektara

zemlje u kraju bez kiše. Sve je izorano i pripremljeno za sjetvu. Ti posiješ 50 kg pšenice. Jasnno, mnogo zemlje ostane pusto. Cijev koja vodi vodu ima promjer 1 cm. Kako smo naučeni „držati predavanja“, ponavljati i zapovijedati ovo treba, ono morate, dajte više onoga, budite bolji, itd., čovjek pripremi više sjemena. Odluči da će biti bolji, svetiji, savršeniji, da će više ljubiti i više praštati; da će biti strpljiviji. Posije 500 kg pšenice, a cijev za vodu ostane istog promjera – 1 cm. Najesen je frustracija još veća jer plodova nema. Mi se naprežemo, trudimo, ali onog okusa života i onih plodova koji ostaju nema. Jer zapisano je: „Plod je duha...“ Ontološka kršćanska duhovnost je upravo to: kako dovesti više vode, znači kako dobiti dobro sjeme, kako pripremiti zemlju i kako uzgajati rastuću pšenicu, a znači također i pripremiti čovjeka za njegov napor, za njegov trud. Jer prema Kalcedonskom koncilu, prema dogmi Božje čovječnosti, nemoguće je zagovarati čovjekovu pasivnost i samo Božju aktivnost. Krist kao Bog nije samo posudio tijelo, već nije napastovao ljudsku narav.

Tu ontološku duhovnost možemo shvatiti i preko čovjekovih stupnjeva odlučivanja. Uzmimo dakle za primjer mladicu i trs. Najdublja odluka u čovjeku je postojana dubinska odluka. Za sebe ili za Drugoga. Graditi na sebi ili na Drugome. To je krštenje i, kao što kaže sv. Pavao, Krist nas opet ucjepljuje u trs. Jer smo većinom kršteni kao djeca i zatim odgojeni uglavnom u svjetovnoj kulturi, naše je krštenje zasuto, impotentno. Božji život u nama ne može dati plodova ako mi ne pazimo na njega. Bog nas ne prisiljava, on čeka.

Zatim ima mladica izdanak, naše životne odluke. Gdje konkretizirati dubinsku odluku za Boga. U obitelji, redovništvu, ili duhovništvu. Ako se odlučimo s Bogom, po njegovoj spasiateljskoj volji, ostaje mladica cijela, neslomljena, i možemo očekivati listanje, cvjetanje i plodova. Te stvari predstavljaju naše svakodnevne odluke i postavke. Naš konkretan život gdje bi se trebali vidjeti plodovi. I gdje se i trudimo za njih. Tu se vidi naše savršenstvo. I moramo priznati da smo u zadnjim stoljećima u našoj pedagogiji bili izrazito usredotočeni na listanje, cvatnju, na grožđe, ukratko na naše moralno-etičko po-

našanje, na naše moralno savršenstvo. A kako nismo vidjeli plodove koje smo željeli, opravdavali smo se, kompromitirali, tješili i često pristali na posve suprotnoj obali. Premalo je pažnje bilo posvećeno tome je li mladica uopće još zdrava, cijela urasla u trs, može li primiti njen sok. Da nije napukla, da je zaista zdrava i da sok dolazi do listova, grančica i prije svega da može hraniti grožđe koje raste. U svakodnevnom životu, u ponašanju i postupcima htjeli smo biti kršćani, a da ne pazimo jesmo li zaista s Bogom, je li naš život postavljen na Gospodinu, može li on djelovati na nas, živi li u nama. Ukoliko ne živimo tu unutarnju vjernost s Duhom Svetim nemoguće je odlučivati i izabirati, i konačno „uroditi plodom“.

Dubinsko postojano čišćenje je put razlikovanja, put shvaćanja osjećaja i misli da se čovjek snađe i prepozna na koji mu način govori Gospodin, koji su osjećaji potaknuti od Duha Svetoga, a koji nisu. Bez te mudrosti prepoznavanja unutarnjih poticaja čovjek ne zna kojim poticajima da da prednost. Isto tako čovjek ne može izabrati životni put prema Božjoj volji ako ne zna kako mu govori Bog.

U tome je duhovno vođenje. Pomoći čovjeku, pojedincu, da živi s Bogom, da ga poslušati, prepozna, da nauči jezik koji Bog upotrebljava samo za njega! Gospodin je u svom jeziku univerzalan i posve osoban, jedinstven u svom obraćenju. Duhovno vođenje je ona eklezijalno-inkarnacijska obuhvatnost koja omogućava čovjeku pravi zahvat u svijet, u okolinu, u kulturu, jer oraspoloži čovjeka za Božje, liturgijsko djelovanje. Tek unutar takve ontološke duhovnosti vidi se da duhovno vođenje nije zahvaćanje u svijest pojedinca ili čak da voditelj zamijeni svijest čovjeka svojom. Ne radi se o davanju nečega, nekih uzoraka, učenja, naredbi, već se radi o otvaranju tog čovjeka Bogu da bi se omogućilo uvažavanje svega Božjega u čovjeku i čovjekovog u Bogu. Radi se o uvažavanju i maksimalnom razvoju stvari koje su već u čovjeku. Radi se o tome da čovjek postane što prije samostalan i vješt u odnosu s Bogom. Kršćanstvo je teško jer se temelji na slobodnom odnosu. A mi znamo da živjeti odnos, živjeti ga cjelovito, plodno, djelotvorno – da je to događanje bolan, žudljiv, kalvarijski napet i uskršnje

nadajući i oslobađajući proces. Ako je kršćanstvo učenje, norma, zapovijed, običaj, moralno-etički zahtjev, onda je lako, jer neosobno i teško je tek jer ne možemo doseći normu. Ali to onda tako i tako nije naša vjera.

Duhovni voditelj mora biti vješt u odnosu između čovjeka i Boga. Vješt mora biti u onom odnosu koji je jedini spasiteljski za čovječanstvo. Znati mora kako se ponaša čovjek i njegova unutarnjost kada se približi Bogu i znati mora kako govori Bog, kako se ponaša kada seže u čovjekovo dno. To ne može naučiti iz knjiga već samo iz nadasve živog, dubokog i prisnog odnosa s Bogom unutar Crkve. Voditelj mora stvarno uvesti pojedinca u Crkvu da shvaća i divi se ljepoti boja prozora katedrale iznutra, iako izvana izgledaju kao sivo-crne površine.

DUHOVNI OTAC, VODITELJ, SAVJETNIK

Pogledajmo neke osobine čovjeka koji bi bio duhovni voditelj, te pomogao čovjeku da postigne što puniji odnos s Ocem po Kristu u snazi Duha Svetoga.

Čovjek pun Duha Svetoga. Jer samo on poznaje srca ljudi i Božje dubine. Poznat je odgovor sv. Serafima iz Sarova kad su mu rekli da se priča da on poznaje i čita srca ljudi: „Nije istina“, kaže starac, „ja sam tek sabran s Duhom Svetim i kad slušam čovjeka, potpuno se ispraznim i uvijek kažem ono što je točno za tog čovjeka, ako pak razmišljam što da kažem, uvijek pogriješim.“ Voditelj živi svjesno i posve osobno angažirano istinu da smo hram Duha Svetoga i da Duh u nama zove Abba, moli se, djeluje i spasava jer nas rađa za slične Kristu u ljubavi. Voditelj je živi odnos, on je osoba s Božjom Osobom.

Čovjek razlikovanja duhova, shvaćanja unutarnjih kretanja. Nemoguće je voditi druge u razlikovanje ako sam nisi vješt u svom vlastitom razlikovanju. Mnogi kažu da je dobar duhovni voditelj onaj koji je najprije sebi dobar voditelj. Voditelj mora imati dar, karizmu razlikovanja duhova i istovremeno mora dobro poznavati tu umjetnost kako su ju živjeli Sveti oci u tradiciji Crkve. Poznavati mora pokrete Duha u duši, u psihi, pa i neprijateljske zamke, prevare, spletke. Znati mora razotkriti zlo, koje se krije

iza dobre i lijepe maske.

Čovjek pun Božje Riječi. Riječ je svjetlo na putu, svjetiljka koracima. Božja riječ je duh i život. Ona je istina, a samo istina oslobađa. Riječ je djelotvorna, dosiže do dijeljenja duše i duha, do mozga i kosti. Riječ istražuje misli i namjere srca. Ne možemo zamisliti voditelja koji ne bi bio pun te Riječi. Tek njome može prodirati u tamu čovjekove dubine, tek njome može provjeravati Moć, da li je zaista od Boga, da li je zaista zlato jer svijetli. Tek njome može odagnati kneza tame, napasti, jer tako ih je odagnao i Krist. I Krist se utjecao Riječi. Istovremeno, ako voditelj čuva u svom srcu Riječ, srce je rasvijetljeno, toplo, meko, kao što kaže Teofan Zatvorenik, srce uči od Duha Svetoga. Misao duhovnog voditelja razmišlja o Božjoj Riječi i kuša njenu sočnost i dobrotu. Njegova misao stalno traži paralele u riječima, prilikama, događajima.

Čovjek neprestane molitve. Voditelj čuva živi odnos, moli. Dobri voditelji spadaju u one koji vježbaju u neprestanoj molitvi. To su ljudi poduhovljene djelatnosti. Njihovo srce bdije i opći sa Svetim. Zato su to ljudi mira koji dolazi od Gospodina. Ne plaše se kao učenici na uzburkanom moru jer znaju da je Gospodin s njima. Nisu zabrinuti jer znaju da Gospodin brine i daje što je potrebno.

Čovjek čiste ljubavi. Duhovni voditelj ne traži ništa za sebe. Ne da se zavesti od napasti moći, utjecaja, koristi. Ne nameće svoje, već traži Božje, najintimnije u čovjeku. Voditelj je dobar, daje i ne traži povrat. Daje besplatne onima koji nemaju. Ne optužuje, ne viče, ne ljuti se. Tko govori s njim mora prije ili kasnije osjetiti da ga sam Gospodin ljubi, gleda, sluša i potvrđuje u svakom dobrom koraku, te prihvaća i oprašta zabludu, grijeh, pogrešku. Voditelj je najveći prijatelj.

Voditelj je čovjek sa samo jednom željom u srcu. Jedina njegova želja je da se čovjek čim više približi Bogu i postane sve više teodidakt, pa će ga Bog sam učiti i voditi dalje jer će već biti osposobljen u tom spasiteljskom odnosu.

Voditelj je čovjek koji s ljubavlju prihvaća težinu i teret drugoga. Voditelj neće u najtežoj nevolji ostaviti čovjeka i reći mu: „Odluči sam i učini što misliš da moraš.“ Prvo, zato jer je

taj čovjek u nevolji upravo stoga jer ne može sam odlučiti, jer još ne zna s jasnoćom razabrati što je Božja volja. Zato je pravo mučeništvo ostaviti čovjeka baš u tom trenutku. Drugo, jer taj čovjek trpi zato što ne može sam nositi teret tog životnog trenutka. Zato je voditelj taj koji prihvaća težinu i teškoću. Kod nas na Zapadu zbog takvih se situacija sve prenosi na savjest i na zapovijed. Što se tiče savjesti stvar je izuzetno delikatna upravo s gledišta koje smo već spomenuli. Radi li se o već oblikovanoj svijesti ili još ne, itd. Što se tiče zapovijedi, jasno je da se neće promijeniti. Tipičan je primjer rastava. Crkva neće priznati rastavu. Zato je be bez važnosti zalijetati se s pravog stajališta i htjeti mijenjati kao što vidimo da se trude mnoge Zapadne Crkve. Na Istoku je to stvar duhovnog Oca. On poznaje srce, on u Duhu Svetomu zna (kardiognosis) kako je taj čovjek pred Bogom. On može pred Bogom uzeti na sebe sve i čovjeka opet vjenčati i pomiriti s Crkvom. Ali, radi se o duhovnom Ocu, a ne o nekome tko je nekoliko puta razgovarao s njim, tko mu je prijatelj i želio bi mu učiniti uslugu. To je čista zabluda.

Voditelj ima određene osobne talente. Voditelj uči, ali je samostalan. Vedar je i opušten, pa ipak strog i ozbiljan. Voditelj zna govoriti, objašnjavati, ali zna i šutjeti, slušati. Voditelj je izuzetno osjetljiv, ali istovremeno čvrst, neumoljiv. Nježan je i pažljiv, pa ipak hladan, nedodirljiv. Voditelj uvijek pokušava okrenuti na dobro ono što mu netko govori. Uvijek pokušava spasiti izjavu bližnjega.

Voditelj je iskusan i u psihološkim zakonitostima. Poznato je da je Freud čitao pustinjaške oce, da je proučavao Evagrija, Atanazija i druge velike duhovne oce. Tko god se osjeća pozvanim u taj svijet duhovnog vođenja, mora poznavati zakonitosti psihe, svjesnoga, podsvjesnoga, nesvjesnoga itd. Psihologija je znak vremena. Treba ju znati upotrebljavati i ujedno biti svjestan da psihologija još nikoga nije spasila, da spašava Bog. Da je psihologija tek mali dio u tom velikom svijetu spasiteljskog odnosa Bog—čovjek.

Voditelj je čovjek primjerenog života. Ono što podučava, neka oni koji k njemu dolaze i vide. Osobna duhovna integracija je pouzdana

iskaznica duhovnog učitelja. Cijeli njegov život mora biti prožet Duhom, sve mora voditi k Duhu i u svemu se mora razotkrivati Duh.

ZAKLJUČAK

Mogli bismo još nabrajati karakteristike. Ipak mislimo da su ove najvažnije. Izgleda zahtjevno, a tako i jeste, ako se ne želimo igrati s ljudima. Kardinal Martini je nama (mladim isusovcima) prije nekoliko godina rekao: „Budite prije svega duhovni voditelji. Njih svijet najviše treba. Zahtjevi i nužda su ogromni i znajte da postoji rizik strašnih grešaka. Crkva, svećenici, tu možemo vrlo pogriješiti. Zato se temeljito pripremite.“ Spomenut ću i to da je jasno da duhovni voditelj nije nužno svećenik.

Moramo spomenuti i neke stvari u vezi s onim tko dolazi i traži duhovnog voditelja. Za duhovnog voditelja izabireš čovjeka koji te je najviše uputio Bogu, koji ti je najviše posredovao Boga, spasenje. Koji je najneumoljiviji, najzahtjevniji. Najradikalniji u hodanju za Kristom. Slijediš ga sve dok ne postane preblag, i vidiš da te netko drugi radikalniji vodi Bogu. Duh voditelja treba slušati. On ne govori da se izvršava već da se sluša.

Zatim o tome razmišljaš i u tome je tvoj napredak. Svoju misao, svoje odlučivanje saočavaš s njegovom riječi i dolaziš do svoga, što može biti čak vrlo različito od njegovog. Pred duhovnim ocem treba biti potpuno providan. Vjerojatno je najveći rast upravo u toj prozirnosti. Razotkriti treba prije svega misli i namjere, napasti, brige i snove otvorenih očiju. Jer po tim stvarima se razotkriva Božja volja, ali i zabluda. Tako se priprema rast, spasenje, ali i zatvaranje, grijeh i propadanje. Ostavimo još za sada kako najčešće teče razgovor s duhovnim voditeljem. I završit ću još s ovom činjenicom: duhovni voditelj prima toliko ljudi na razgovor koliko ih može u danu i u tjednu u molitvi pratiti pred Bogom, a ne onoliko koliko mu dozvoljava vrijeme za razgovor.

Mislim da možemo vidjeti kako dragocjeno je duhovno vodstvo i koliko ga trebamo u ovom nemirnom vremenu, u ovom otuđenom svijetu, u ovoj sveopćenitosti, u ovom slomljenom moralizmu, u ovo doba post-ideologizama, kad

se traži ličnost, osobno, kad se traži zajednica, kad naša Zapadna kultura naginje k pravom religioznom preporodu. Kršćanstvo će opet biti proces spasenja ako u Crkvi opet bude Krist i ako u kršćanima bude Duh Sveti. U suprotnom ćemo opet padati u razne -izme, sisteme, prestiže, moći – i otuđivanja.

BIBLIOGRAFIJA

- I. Hausherr, Direzione spirituale in Oriente nel passato, Roma 1955.
- L. Serenitha – G. Moiola – R. Corti, La direzione spirituale oggi, Milano 1988.
- J. Subdrack, Direzione spirituale, Roma 1984.
- P. Evdokimov, L'eta della vita spirituale, Bologna 1981.
- T. Špidlik, I grandi mistici russi, Roma 1977.